

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Karla Šimky a soudkyně Mgr. Sylvie Šiškeové a JUDr. Miluše Doškové v právní věci žalobkyně: **M. Z. A. A.**, zastoupené Mgr. Štěpánem Ciprýnem, LL.M., advokátem se sídlem Rumunská 1720/12, Praha 2, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, ve věci žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 10. 4. 2019, č. j. OAM-724/ZA-ZA11-K02-PD1-2017, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 6. 2020, č. j. 75 Az 4/2019 - 53,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 6. 2020, č. j. 75 Az 4/2019 - 53, **se zrušuje**.
- II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 10. 4. 2019, č. j. OAM-724/ZA-ZA11-K02-PD1-2017, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalovaný **je povinen** uhradit žalobkyni náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti ve výši 16 456 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Štěpána Ciprýna, LL.M., advokáta.
- IV. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a řízení před krajským soudem

[1] Žalobkyně je státní příslušnicí Irácké republiky. Ministerstvo vnitra (dále jen „žalovaný“) žalobkyni rozhodnutím ze dne 21. 3. 2018 udělilo doplňkovou ochranu na dobu 12 měsíců. Žalobkyně požádala dne 4. 2. 2019 o prodloužení doplňkové ochrany, žalovaný však v záhlaví označeným rozhodnutím její žádosti nevyhověl.

Proti rozhodnutí žalovaného se žalobkyně bránila žalobou, v níž namítla, že žalovaný nezjistil stav věci způsobem, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Žalobkyni hrozí v případě návratu do země původu nebezpečí vážné újmy, neboť bezpečnostní situace v Iráku je nadále špatná a nestabilní. Žalovaný vycházel ze stejných informací jako při původním rozhodování o udělení doplňkové ochrany. Žalobkyně zdůraznila, že Irák není bezpečným místem k životu pro samostatné ženy, a poukázala na případy vražd žen v jejím věku, které samy podnikaly a byly aktivní na sociálních sítích. V posledních 11 letech ve své vlasti nebyla, neztotožňuje se se zvyky a životem v Iráku a odmítá si zahalovat hlavu. Při návratu do vlasti jí proto hrozí ohrožení života či lidské důstojnosti ve smyslu § 14a odst. 2 písm. c) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

[2] Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) žalobu zamítl. Vyšel přitom především ze zjištění, že bezpečnostní situace v Iráku se zlepšila.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[3] Žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost, v níž uplatnila důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[4] Stěžovatelka namítla, že jí stále hrozí vážná újma ve smyslu § 14a odst. 2 zákona o azylu, a to zejména v podobě zásahů do přirozených práv a do jejího práva na soukromý a rodinný život. Toto tvrzení doložila odkazy na zpravodajské články varujícími před cestami do Iráku a aktuálním doporučením k cestám z internetového portálu Ministerstva zahraničních věcí. V důsledku nedostatečně zjištěného skutkového stavu pak žalovaný věc nesprávně právně posoudil. V případě neprodloužení doplňkové ochrany musí žalovaný prokázat zásadní změnu okolností v těch aspektech, které dříve považoval za klíčové. Stěžovatelka zastává názor, že se okolnosti, jež vedly k udělení doplňkové ochrany, zásadním způsobem nezměnily. Žalovaný neprodloužil stěžovatelce doplňkovou ochranu navzdory tomu, že vycházel ze shodných informací a podkladů, na jejichž základě dříve doplňkovou ochranu udělil.

[5] Žalovaný i krajský soud hodnotili tvrzení stěžovatelky pouze obecně a v nedostatečném rozsahu. Nijak přitom neposoudili možnost uplatnění stěžovatelky jako svobodné mladé ženy s evropskými kulturními návyky po návratu do země původu. Stěžovatelka tvrdí, že možnost jejího začlenění do společnosti v domovské zemi je za dané situace fakticky vyloučena. Současně má za to, že se žalovaný, resp. krajský soud

pokračování

nedostatečně vypořádali s námitkami ohledně její ekonomické, sociální a rodinné situace. S ohledem na stěžovatelčiny rodinné poměry a míru jejího začlenění do zdejší společnosti by se její nucené (i krátkodobé) vycestování zásadním způsobem dotklo jejího práva na soukromý a rodinný život.

[6] Stěžovatelka zdůraznila, že i v současné době se v Iráku objevují případy útoků na ženy, jejich sociální a právní diskriminace, omezování žen z hlediska možnosti výkonu samostatné činnosti a další skutečnosti svědčící o podřazeném postavení žen v tamní společnosti. Samotným ženám bez mužského doprovodu hrozí v Iráku vážná újma. Stěžovatelka nebyla v Iráku po dobu více než jedenácti let, nemá tam žádné rodinné, sociální ani kulturní vazby, odmítá se zahalovat, neakceptuje místní náboženství a náboženské zvyklosti. S ohledem na stěžovatelčin životní styl ji lze považovat za osobu, která spadá do nejrizikovější sociální skupiny. Žalovaný a krajský soud se přitom těmito okolnostmi zabývali zcela nedostatečně. Stěžovatelka současně poukázala na vysokou míru své integrace do české společnosti. Plynule ovládá český jazyk, pracuje a na území České republiky má trvalé rodinné vazby.

[7] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že doplňková ochrana byla stěžovatelce udělena pouze z důvodu zhoršené bezpečnostní situace, která již v té intenzitě, která vedla k udělení doplňkové ochrany, pominula. Sama stěžovatelka si je zlepšení bezpečnostní situace vědoma. Stěžovatelka sice je samostatnou ženou, která by v zemi původu z nejrozumnějších důvodů strádala, stejným obtížím však čelí všechny další ženy ve stejné životní situaci.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[8] Kasační stížnost je přípustná a projednatelná.

[9] Kasační stížnost je důvodná.

[10] Podle § 14a odst. 1 zákona o azylu se doplňková ochrana „udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy podle odstavce 2 a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště“.

[11] Podle § 53a odst. 4 věty první zákona o azylu „osoba požívající doplňkové ochrany je oprávněna požádat o prodloužení doby, na kterou je doplňková ochrana udělena“. Podle věty čtvrté téhož ustanovení „ministerstvo prodlouží dobu, po kterou je udělena doplňková ochrana, v případě, že osobě požívající doplňkové ochrany i nadále hrozí vážná újma (§ 14a) a nenastanou-li důvody pro její odejmutí (§ 17a)“.

[12] Smysl § 53a zákona o azylu spočívá v možnosti správního orgánu opakovaně ověřovat naplnění, respektive trvání podmínek doplňkové ochrany, pro něž byla žadateli o

prodloužení doplňkové ochrany udělena, a to především ve vztahu k možným změnám v zemi původu žadatele. Správní orgán je oprávněn vydat negativní rozhodnutí o žádosti pouze při nenaplnění podmínek stanovených v § 14a zákona o azylu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2009, č. j. 1 Azs 34/2009 - 55). Vyjdou-li během posuzování žádosti o prodloužení doplňkové ochrany najevo skutečnosti, které by mohly odůvodňovat udělení doplňkové ochrany z jiného důvodu, než pro který byla původně přiznána, nemůže správní orgán žádost o prodloužení doplňkové ochrany zamítnout bez toho, že by se argumentačně vypořádal také s možností udělení doplňkové ochrany z tohoto jiného (nového) důvodu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2013, č. j. 6 Azs 15/2013 - 35).

[13] Při posuzování otázky, zda nadále trvá původní důvod udělení doplňkové ochrany, nebo zda se naopak situace v domovském státě stabilizovala a tato změna je natolik významná a trvalá, že odůvodňuje zamítnutí žádosti o prodloužení doplňkové ochrany, nese důkazní břemeno správní orgán. Neproloužení doplňkové ochrany má totiž prakticky totožné následky jako její odnětí, v jehož případě nese důkazní břemeno výhradně správní orgán. Jiná situace nastává tehdy, předestírá-li cizinec nová tvrzení, která by mohla odůvodnit prodloužení doplňkové ochrany z jiného než původního důvodu. Správní orgán v tomto případě zkoumá existenci skutečností relevantních pro jiný důvod udělení doplňkové ochrany, nikoliv pouze prodloužení doplňkové ochrany na základě trvání již dříve zhodnoceného důvodu. Na jeho procesní postup proto lze plně vztáhnout judikaturu ohledně důkazního standardu v řízení o udělení doplňkové, resp. mezinárodní ochrany. Tyto důkazní standardy přitom vycházejí z děleného důkazního břemene (rozsudek č. j. 6 Azs 15/2013 - 35). Ministerstvo vnitra se má v azylových věcech ujmout odpovědnosti za náležité zjištění reálií o zemi původu, zatímco žadatele o azyl tíží důkazní břemeno ohledně důvodů, které se týkají výlučně jeho osoby (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2005, sp. zn. 5 Azs 116/2005).

[14] Stěžovatelka během řízení před žalovaným vyjádřila obavy z rizika vážné újmy či dokonce zabití, bude-li nucena k návratu do Iráku. Z její výpovědi je zřejmé, čeho se obává, unesla tedy břemeno tvrzení. Svá tvrzení nebyla povinna doložit důkazy, pokud je neměla k dispozici. Naopak povinností žalovaného bylo zajistit veškeré dostupné důkazy, které by stěžovatelčiny obavy potvrdily nebo naopak vyvrátily. Takovými důkazy jsou informace o zemi původu, které jsou důvěryhodné a vyvážené, aktuální a ověřené z různých zdrojů, transparentní a dohledatelné, ale také relevantní ve vztahu k získání přehledu o tom, jaké je postavení svobodných žen bez doprovodu v Iráku a jak je po návratu do Iráku zacházeno s takovými ženami, které se navíc odmítají podřídit tamnímu způsobu života a návykům (rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2008, č. j. 5 Azs 55/2008 - 71, ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 Azs 105/2008 - 81, č. 1825/2009 Sb. NSS, nebo ze dne 14. 1. 2021, č. j. 1 Azs 177/2020 - 60).

[15] Této povinnosti spočívající v opatření dostupných důkazů však žalovaný nedostál. Do spisu založil výroční zprávu Amnesty International 2018 ze dne 22. 2. 2018; informaci Odboru azylové a migrační politiky ze dne 1. 6. 2018 o politické a bezpečnostní situaci, vnitřně vysídlených osobách, návratech a současném vývoji; Údaje o zemi – Irák od Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) z roku 2018; informaci Ministerstva

pokračování

zahraničních věcí České republiky ze dne 6. 11. 2018, č. j. 133066/2018-LPTP o situaci neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu a po dlouhodobém pobytu v zahraničí po návratu do vlasti; zprávu ČTK ze dne 9. 12. 2017 – „Irák ohlásil konečnou porážku Islámského státu na svém území“; zprávu ČTK ze dne 19. 8. 2018 – „Američtí vojáci zůstanou v Iráku, dokud se země nestabilizuje“; zprávu ČTK ze dne 4. 9. 2018 – „V Iráku se po bojích s radikály vrátily domů čtyři miliony lidí“ a zprávu ČTK ze dne 18. 12. 2018 – „Maas: Bezpečnostní situace v Iráku je zralá pro návrat uprchlíků“. Zprávy o zemi původu, které jsou založeny ve správním spisu, však nehodnotí situaci v Iráku z hlediska postavení žen a jejich práv. Nelze se z nich dozvědět, jaká rizika hrozí ženám v obdobném postavení, jako je stěžovatelka, tedy svobodným ženám bez mužského doprovodu, které si osvojily evropský způsob života. Jedná se o obecné zprávy o politické a bezpečnostní situaci v zemi, které se nijak nezaměřují na konkrétní otázku postavení žen a jejich práv. Žalovaný tedy nijak neproověřil, zda a jaká nebezpečí hrozí stěžovateli při návratu do vlasti z důvodu, že je svobodná žena bez rodiny nebo mužského doprovodu, odmítá si zahalovat vlasy, je bez náboženského vyznání a neztotožňuje se s tamními zvyky a způsobem života. Podklady, z nichž žalovaný při rozhodování o prodloužení doplňkové ochrany vycházel, se tedy blíže nevyjadřují k otázce, ohledně níž stěžovatelka vyjádřila převažující část svých obav.

[16] Odborné podklady, z nichž by mohl žalovaný posoudit situaci ve stěžovatelčině zemi původu z hlediska jí tvrzených obav, jsou přitom dostupné. Lze z nich zjistit specifické informace ohledně postavení žen, nejen pouze ohledně obecné bezpečnostní situace. Stejně tak ze zprávy Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Republic of Iraq* z roku 2019, na niž stěžovatelka výslovně odkázala v žalobě, plyne, že ženy bez mužské podpory ze strany rodiny jsou obzvláště zranitelné vůči zneužívání, vykořisťování a obchodování s lidmi.

[17] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že žalovaný nezjistil dostatečně skutkový stav ve vztahu ke stěžovatelkou tvrzeným obavám a problémům, s nimiž se určitá skupina osob v Iráku potýká. Podklady, z nichž žalovaný při rozhodování vycházel, v tomto směru neobsahují dostatek relevantních informací. Žalovaný setrvale opakuje, že doplňkovou ochranu stěžovatelce udělil pouze z důvodu dřívější nepříznivé bezpečnostní situace, která již pominula. Otázkou možného ohrožení z důvodu postavení stěžovatelky se však řádně nezabýval ani při prvním posuzování doplňkové ochrany. Nedostál proto své povinnosti zajistit veškeré dostupné důkazy a náležitě zjistit relevantní skutkové reálie o zemi původu stěžovatelky, které by věrohodnost jejích tvrzení vyvrátily nebo zpochybnilly. Uvedený nedostatek nebyl odstraněn ani při následném soudním přezkumu. Krajský soud své úvahy založil na skutečnosti, že bezpečnostní situace v Iráku se od doby udělení původní doplňkové ochrany zlepšila. Na tomto závěru podle krajského soudu „nemůže ničeho změnit ani skutečnost, že žalobkyně je svobodná, samostatná žena, která si zvykla na místní kulturu“. Tímto konstatováním se krajský soud vypořádal s žalobní námitkou rizika vážné újmy v zemi původu z důvodu stěžovatelčina pohlaví a způsobu života, což Nejvyšší správní soud nepovažuje za dostatečné posouzení tohoto žalobního bodu.

[18] Nejvyšší správní soud dospěl s ohledem na výše uvedené k závěru, že napadené rozhodnutí nevychází z náležitě zjištěného skutkového stavu a že povinností krajského soudu bylo je zrušit. Neučinil-li tak a rozhodnutí žalovaného naopak potvrdil, zatížil svůj postup vadou podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Vzhledem k tomu, že krajský soud by nemohl zjištěné nedostatky napravit, zrušil Nejvyšší správní soud vedle rozsudku krajského soudu i napadené rozhodnutí. V dalším řízení bude na žalovaném, aby obstaral relevantní informace o zemi původu, které mu umožní řádně vyhodnotit stěžovatelčin azylový příběh.

[19] Žalovaný v rámci dalšího rozhodování shromáždí informace o tom, jaké je postavení žen bez mužského doprovodu v Iráku a zda ženám porušujícím sociální zvyky nebo tradiční genderové role a vyznávajícím západní styl života skutečně hrozí riziko vážné újmy nebo smrti. Teprve na podkladu takto doplněných informací žalovaný zhodnotí azylový příběh stěžovatelky a věrohodnost její výpovědi. Bude-li mít žalovaný ohledně předestřeného příběhu pochybnosti, je na něm, aby shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost výpovědi vyvracejí či zpochybňují (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2005, č. j. 6 Azs 235/2004 - 57). Jsou-li přitom dány skutečnosti, na jejichž základě nichž lze předpokládat, že k porušení základních lidských práv a svobod stěžovatelky by mohlo s ohledem na její postavení dojít, a žalovaný nemá dostatek důkazů o tom, že tomu tak nebylo či nemohlo by v budoucnu být, pak tyto skutečnosti musí v situaci důkazní nouze v souladu s pravidlem „v pochybnostech ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu“ zohlednit, a to ve prospěch stěžovatelky (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 2. 2004, č. j. 6 Azs 50/2003 - 89).

[20] K námitce hodnocení bezpečnostní situace v Iráku obecně Nejvyšší správní soud uvádí, že žalovaný si obstaral dostatek aktuálních podkladů pro vyhodnocení situace a jejího vývoje. Nelze proto přisvědčit námitce, že žalovaný vycházel ze stejných podkladů jako při předešlém rozhodování o udělení doplňkové ochrany. V této souvislosti soud odkazuje na svou dřívější judikaturu (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2020, č. j. 5 Azs 421/2019 - 30, nebo ze dne 18. 12. 2020, č. j. 10 Azs 285/2020 - 45). V případě stěžovatelky však ve správním řízení vyšlo najevo riziko individuálního nebezpečí v zemi jejího původu, které je relevantní z hlediska zákona o azylu a ve vztahu k němuž žalovaný dostatečně nezjistil skutkový stav.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost důvodnou, a proto napadený rozsudek krajského soudu zrušil. Vzhledem k tomu, že vytýkané vady nejsou odstranitelné v řízení před krajským soudem, ale lze je odstranit toliko v řízení před správním orgánem, zrušil soud současně i rozhodnutí žalovaného (§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.), který je v dalším řízení vázán výše uvedeným právním názorem (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).

[22] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Stěžovatelka měla ve věci úspěch, podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. jí tedy přísluší právo na náhradu nákladů

pokračování

řízení před soudem, které důvodně vynaložila, proti žalovanému, který ve věci úspěch neměl.

[23] Náklady řízení o žalobě tvoří odměna advokáta ve výši 10 200 Kč za tři úkony právní služby po 3100 Kč v podobě převzetí a přípravy zastoupení, sepsání žaloby a sepsání repliky [§ 7, § 9 odst. 4 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], a tři režijní paušály po 300 Kč za tři úkony právní služby podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, zvýšená o částku 2142 Kč odpovídající dani z přidané hodnoty ve výši 21 %, neboť zástupce stěžovatele je plátcem daně z přidané hodnoty. Celkem náklady řízení o žalobě činí 12 342 Kč.

[24] Náklady řízení o kasační stížnosti tvoří odměna advokáta ve výši 3 400 Kč za jeden úkon právní služby po 3100 Kč v podobě sepsání kasační stížnosti [§ 7, § 9 odst. 4 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu] a jeden režijní paušál ve výši 300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, zvýšená o částku 714 Kč odpovídající dani z přidané hodnoty. Celkem tedy náklady řízení o kasační stížnosti činí 4114 Kč.

[25] Celková výše nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti tedy činí 16 456 Kč. Žalovaný je povinen zaplatit stěžovateli náhradu nákladů řízení v této výši k rukám jejího zástupce Mgr. Štěpána Ciprýna, LL.M., advokáta se sídlem Rumunská 1720/12, Praha, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. srpna 2021

JUDr. Karel Šimka
předseda senátu